Universitets- och högskolerådet

Svarshäfte nummer

2020-04-04

Högskoleprovet

Provpass 2

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. gourmand

A munter person
B kunnig person
C argsint person
D omtyckt person
E matglad person

2. bojkotta

A tala illa om
B göra sig fri från
C vägra befatta sig med
D göra slut på
E förstöra för

3. framstöt

A planering
B initiativ
C uppvisning
D tillfälle
E yttrande

4. kognitiv

A intetsägande
B som gäller kroppen
C angelägen
D som rör intellektet
E fantasieggande

5. seminarium

A inledande dialog
B kort presentation
C individuell undervisning
D större sammanträdesrum
E kunskapshöjande diskussion

6. trollbinda

A förhindra
B fascinera
C bluffa
D förvirra
E överraska

7. jargong

A en positiv stämning
B ett vänligt bemötande
C en grupps språkbruk
D ett trångt utrymme
E en välljudande klang

8. väsensskild

A innehållslös
B overklig
C motbjudande
D obetydlig
E annorlunda

9. resiliens

A framgång
B nedrustning
C återhämtningsförmåga
D bakåtsträvan
E avståndstagande

10. ymnigt

A rikligt
B fuktigt
C virrigt
D ljudligt
E smakligt

Kopplingen till Medelhavet

Forskare från Uppsala universitet har tidigare visat att jordbruket spreds till norra Europa med migranter från södra Europa. Resultaten var baserade på en individ från en bondekultur i Västergötland. I doktorsavhandlingen *Reconstructing the human past using ancient and modern genomes* visar Pontus Skoglund nu resultat från ytterligare tre västgötska individer från stenåldern. Resultaten stärker kopplingen till Medelhavet och visar att de fyra bönderna delar DNA-profil med personer som idag lever på Sardinien.

På samma sätt som människans rika historia har lämnat spår i form av arkeologiskt material och språks utbredning över världen, så har historien också lämnat spår i DNA-variationen hos dagens individer. Svårigheterna med att analysera DNA direkt från arkeologiskt skelettmaterial har dock inneburit att storskaliga DNA-studier av populationshistoria länge har varit begränsade till att tolka mönster av variation i nu levande människor, utan tillgång till direkta historiska observationer. I sin avhandling i evolutionär genetik vid Uppsala universitet har Pontus Skoglund tillsammans med kollegor utarbetat nya metoder som möjliggör analys av stora mängder genetiska data från forntida människor för att kartlägga historiska händelser.

En delstudie som publicerades förra året blev uppmärksammad för att den presenterade storskaliga DNA-bevis för att cirka 5 000 år gamla individer associerade med jordbrukskulturer respektive jägar–samlar-kulturer i Skandinavien representerade två skilda grupper. Denna studie var baserad på tre jägar–samlar-individer från Gotland och en individ från en bondekultur i Gökhem i Västergötland. Bondeindividens DNA matchade DNA-profilen hos människor som nu lever i södra Europa, medan de andra individerna var mest lika nordeuropeiska grupper. Detta tydde på att invandring varit drivande för jordbrukets utbredning över Europa.

Nya resultat som presenteras i avhandlingen visar nu att den så kallade Gökhemsindividen inte var ensam om sin oväntade genetiska profil: tre andra individer från samma plats visar samma typ av signatur. DNA-profilen hos alla dessa fyra individer matchar den hos personer som idag lever på Sardinien, trots att de alltså är funna i Västergötland. Detta fastslår att grupper med väldigt olika härkomst levde i dagens Skandinavien för 5 000 år sedan, men var de kom ifrån och vad som hände med deras ättlingar är inte helt klart. Eftersom jägar–samlar-individerna på Gotland inte heller passar in i dagens genetiska variation är det sannolikt att dagens variation är ett resultat av genflöde mellan en mångfald av grupper under efterföljande årtusenden.

– Vad vi behöver göra nu är att kombinera informationen från dessa grupper med andra stenåldersindivider för att rekonstruera de historiska händelser som ligger bakom detta mönster, säger Pontus Skoglund.

Uppgifter

11. Vad framstår som det mest intressanta resultatet i Pontus Skoglunds avhandling?

A Att man har kunnat klarlägga att den skandinaviska befolkningen för 5 000 år sedan inte var genetiskt homogen.

B Att dagens invånare på Sardinien uppvisar samma genetiska profil som de som föds i Västergötland.

C Att man har kunnat komplettera arkeologiskt skelettmaterial med andra historiska individdata.

D Att flera genetiska skillnader nu kan förklaras med förändringar i jordbruket.

12. Vad av följande ligger till grund för de nya slutsatser som Pontus Skoglund har kommit fram till?

A Säkrare bestämningar av individernas genetiska utveckling.

B Mer precisa jämförelser mellan nutida människors DNA.

C Mer omfattande analyser av befintligt arkeologiskt material.

D Pålitligare sätt att kombinera gener från skilda geografiska områden.

Hemtjänstens historia

Kyrkans ansvar och tanken om den barmhärtiga gärningen var länge normgivande för fattigvården i Sverige. En brytning med dessa äldre doktriner skedde under 1800-talet genom att samhällsnyttan till en del identifierades med den enskildes välfärd. Det som skilde fattigvården och därmed åldringsvården från tidigare förhållanden var sekulariseringen.

I 1847 års fattigvårdsförordning ålades socknen att ansvara för alla arbetsoförmögna: äldre, barn, sinnesslöa, handikappade, ensamstående mödrar och tiggare utan anhöriga och husbonde. Varje socken eller stad skulle utgöra ett fattigvårdssamhälle med fattigvårdsstyrelse. Vem som skulle få hjälp bestämdes av prästen, läkaren och sockenstämman. Förordningen innebar möjlighet att yttra sig om fattigvårdsnämndens beslut. Denna liberala inställning sågs som alltför kostnadskrävande för socknarna. I 1871 års fattigvårdsförordning togs yttranderätten bort och obligatorisk fattigvård ändrades till ”nödtorftig bärgning”. Ansvaret för arbetsoförmögna lades åter på det storhushåll där de tjänat eller på anhöriga. Människor som inte kunde få hjälp på detta vis blev nu som tidigare hänvisade till sporadisk och oreglerad fattigvård i form av hjälppaket och liknande.

I 1918 års fattigvårdslag gavs de första riktlinjerna till en humanare och mer differentierande fattigvård. Lagen innehöll bestämmelser om vård på anstalt, ålderdomshem, försörjningshem, vårdhem och arbetshem. Kommunerna ålades att under en tioårsperiod bygga ut ålderdomshemmen. Det framhölls att ålderdomshemmen skulle vara till för ”normalt åldrande” personer, och vikten av att skapa en trivsam hemmiljö och undvika anstaltsprägel poängterades. Ansvariga för vården på ålderdomshemmet var prästen och läkaren samt kommunpolitiker i fattigvårdsnämnden.

Lagen från 1918 innehöll också förslag om att skilja sinnesvård och kronikervård från fattigvården. En differentiering påbörjades och olika institutioner så som barnhem, sinnessjukhus, kronikersjukhus och vårdhem växte fram. Institutionsboendet, slutenvården, kom sedan att dominera vården och omsorgen om äldre fram till 1900-talets senare hälft.

Hemmaboendets ideologi var hämtad från den engelska hemtjänsten. I Sverige startade Röda korset på frivillig bas hemtjänst i Uppsala 1950. Farhågor framfördes att hemtjänsten kunde leda till en generell standardhöjning, något som samhället inte hade resurser till. Andra ansåg att kostnaderna kunde hållas nere med hjälp av den billiga arbetskraft som hemmafruarna utgjorde.

Debatten ledde till att åldringsvården uppmärksammades i 1950 års valmanifest. Förbättringarna utlovades dock först när de ekonomiska förutsättningarna blivit bättre. Ett förslag om statsbidrag avslogs med hänsyn till den frivilliga verksamhetens positiva utveckling. Men den verkliga orsaken var den statsfinansiella situationen och den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande. Vad som hände mellan 1940 och 1955 var att en ny åldringsvårdsideologi växte fram i teorin, men ej i praktiken. En färdväg var utstakad. Riktlinjer från år 1947 visade en väg bort från ”fattig-Sverige”, och de äldres väg in i välfärdsstaten påbörjades. Bidragande orsaker var långsiktiga strukturella förändringar så som ekonomisk tillväxt, fortgående urbanisering samt en växande andel kvinnor i förvärvslivet och därmed minskade möjligheter till informell omsorg.

Att hemtjänsten vände sig till äldre i allmänhet var ett uttryck för strävan att komma bort från ålderdomshemmens fattigvårdsprägel. Titeln på 1956 års lag – lagen om socialhjälp – visade att det nu inte längre var frågan om godtycklig välgörenhet utan om en socialpolitisk grundsyn, där social och ekonomisk trygghet var viktiga mål. Lagen följdes av 1957 års riktlinjer för åldringsvården, där respekten för de äldres integritet, intressen och individuella önskemål fastslogs. Äldre var inte längre en diffus grupp utan sågs som enskilda människor med individuella behov, och alla öppna vård- och hjälpinsatser skulle prövas innan vård på ålderdomshem bestämdes. Dock fanns fattigvårdsprägeln kvar och de boende på ålderdomshemmen var fortfarande en sammansatt grupp med olika handikapp och sjukdomar.

Under 1950- och 1960-talet rådde ett förmyndarperspektiv och tilltron till expertisen var stark. Nya professioner så som psykologer och socionomer började växa fram. Tillsammans kom dessa att allt mer definiera människornas behov. Prästen och läkaren var fortfarande ledamöter i socialnämnden och kunde härigenom påverka socialhjälpens utformning, men nu i mindre omfattning.

Debatten om förmyndarskap och tvångsintagningar kontra människors lika värde tog fart i slutet på 1960-talet. Detta gällde framför allt socialvården, mentalsjukvården och handikappomsorgen. De stora institutionerna ifrågasattes och det ställdes krav på en humanare vård och omsorg. En offentlig utredning tillsattes hösten 1967 för att se över socialhjälpslagen, men synen på de äldre och deras rättigheter glömdes bort i debatten. Många äldre som inte kunde klara sig själva vårdades fortfarande inom slutenvård på geriatriska och psykogeriatriska sjukavdelningar. I slutet på 1960-talet kom ett tillägg till socialhjälpslagen om kommunens skyldighet att genom uppsökande verksamhet skaffa sig känne-

dom om de äldre kommuninvånarnas behov av hjälp. Hemmaboendets ideologi fick nu ordentligt fäste.

Under slutet på 1960-talet förändrades attityden. Äldre sågs inte längre som vårdobjekt utan betraktades allt mer som en grupp i samhället vars behov inte skilde sig nämnvärt från övriga medborgares. Eventuella åldersmässiga funktionsnedsättningar kunde kompenseras genom olika former av stöd från samhällets sida. De äldres rätt att delta i samhällslivet och respekten för den personliga integriteten framhölls allt tydligare och inriktningen mot de öppna vårdinsatserna förstärktes ytterligare.

Den sociala hemhjälpen växte så småningom fram som ett komplement till institutionsvården. Röda korsets verksamhet i Uppsala följdes i början av 1950-talet av liknande verksamheter i andra städer. År 1960 var det bara 26 kommuner i landet som inte hade hemtjänst. Den snabba utvecklingen ansågs bero på att de äldre var nöjda med hjälpformen. Behovet av ålderdomshem minskade. Det var dessutom relativt enkelt att rekrytera arbetskraft eftersom medelålders hemmafruar som tidigare inte stått till arbetsmarknadens förfogande nu fanns att tillgå.

År 1975 hade hemtjänsten vuxit ut och blivit tre gånger så omfattande som institutionsvården, och i slutet på 1970-talet var hemtjänsten som mest omfattande mätt i andel personer med hjälp. Därefter vände utvecklingen såväl för hemtjänst som för institutionsboende. Mellan 1982 och 1992 minskade andelen äldre som fick hemtjänst från var sjätte till var tionde, och för de över 80 år minskade andelen som fick hjälp i form av institutionsboende eller hemtjänst från två tredjedelar till drygt hälften. Allt färre äldre har idag offentlig omsorg och det har medfört att anhörigas hjälpinsatser ökat. Äldreomsorgen har inte bara avinstitutionaliserats utan även blivit mer informell; det pågår en förskjutning från avlönad offentlig omsorg till oavlönad omsorg inom familjen.

Monica Nordström

Uppgifter

13. Vilka invändningar fanns enligt texten mot det första exemplet på hemtjänst i Sverige?

A Det befarades att bristen på arbetskraft skulle leda till problem.

B Det bedömdes vara ohållbart att finansiera hemtjänsten via välgörenhet.

C Det uppfattades som felaktigt att låta frivilliga krafter utföra uppgifter som egentligen var statens.

D Det ansågs kunna medföra alltför stora kostnader för samhället.

14. Vad var enligt texten en av förklaringarna till att den offentliga välfärden i Sverige under 1950-talet vidgades till att omfatta också de äldre?

A En liknande utveckling pågick i flera andra västeuropeiska länder.

B Den vård som kommunerna erbjöd räckte inte åt alla.

C Den grupp som tidigare förmodades vårda de äldre fanns nu ute i arbetslivet.

D Ett allt större antal yrkesspecialister växte fram i det svenska vårdsystemet.

15. Vilka fick från 1950-talet och framåt i allt högre grad formulera vad medborgarna ansågs behöva?

A Kommunpolitiker.

B Specialister och sakkunniga.

C Statliga myndigheter.

D Omsorgstagare och deras anhöriga.

16. Vilket generellt samband visar texten som helhet på?

A Sambandet mellan omfattande välgörenhet och hög vårdkvalitet.

B Sambandet mellan hög arbetslöshet och utbyggd hemtjänst.

C Sambandet mellan samhälleliga strukturförändringar och utbudet av vårdformer.

D Sambandet mellan efterfrågan från vårdtagarna och vårdens utformning.

Hat och kärlek på nätet

Nätet förändrar oss som använder det och gör vårt sätt att uttrycka oss mer extremt. Men vi har också ett delvis förändrat debattklimat, där nätet kanske varit en katalysator men inte på något sätt är det enda som påverkat. Det har alltid funnits hat mot den som uttalar sig offentligt. Innan vi fick internet klagades och hatades det via telefonsamtal, insändare och brev, men de flesta behöll sitt hat inom en mindre krets. I och med internet har fler chansen att snabbt få iväg sitt hat till någon man ogillar. Det är en stor förändring.

En annan stor förändring är att fler ser det som en rättighet att få berätta om sitt missnöje. Yttrandefriheten har under de senaste åren kommit att användas för att få uttrycka sitt ogillande eller hat. Även här kan internet ha spelat en roll, som katalysator och möjliggörande teknik. Detta erbjudande från internet har ofta lyfts fram som en positiv utveckling i demokratisk mening, att allt fler kan säga vad de vill på fler arenor än tidigare. Det är i grunden en viktig utveckling, men det finns också risker med den. När fler får möjlighet att delta i det offentliga samtalet, ökar riskerna att bli utsatt för angrepp. Vi vet inget om hur denna utveckling påverkar personerna som hatar – den kan mycket väl vara positiv för dem – men vi kan se negativa effekter både för individerna som utsätts för hat och för det demokratiska samtalet.

Den andra sidan av myntet är nätkärleken; samma mekanismer som gör uttrycken för hat så starka på nätet framkallar också varma kärleksförklaringar. När jag började studera ungas nätkulturer i slutet av 1990-talet, var det en av de saker jag slogs av: att kärleken flödade på ungas mötesplatser på nätet. Då tänkte jag att vi vuxna borde hitta sätt att få denna kärlek att flytta sig vidare ut i rummet. I dag ser sociala mötesplatser på nätet annorlunda ut och även vuxna visar sin kärlek till sina vänner väldigt öppet på nätet. Det är främst vänskaplig kärlek jag avser här. För den romantiska kärleken finns delvis andra forum på nätet. Kärlek och vänskap är en så central del av nätet, även om denna sida inte får lika mycket uppmärksamhet i media. De kärleksfulla uttrycken flödar på många mötesplatser och många har erfarenhet av att den som vågar blotta sig får värme och kärlek tillbaka.

Det är dock inte så att alla bidrar med kärleksfulla uttryck när någon blottar sig. Det kan i själva verket vara en liten del av alla ens kontakter som reagerar med peppning, men upplevelsen kan likafullt vara att många stöttar och peppar. Och här har vi något som skiljer nätet från rummet. Nätet gör att du når ut till många och bland dessa finns oftast någon som har något vänligt att säga. Det finns i de flesta nätmiljöer inte heller något krav på att gilla eller ens uppmärksamma ett uttalande. Många mötesplatser på nätet erbjuder användarna att ignorera det som framförs, att låtsas som om de inte har hört. Att inte uppmärksamma någons berättelse på nätet behöver inte betyda ett aktivt avståndstagande. Berättelsen kan ses som ett erbjudande att ta eller ignorera. Till skillnad från i rummet, alltså. Om en person ignorerar en öppenhjärtig berättelse när två personer ses öga mot öga, uppfattas det ofta som ett fördömande. Det är svårt att ignorera någon i rummet utan att sända signaler om ogillande.

Ganska tidigt uppstod kritik mot nätkärleken. Den uppfattades som ytlig och till och med destruktiv. Ungefär så här gick resonemangen: ”En vän på nätet kan aldrig vara lika mycket värd som en vän i rummet, eftersom ingen kan ha flera hundra vänner. Att ha så många vänner urholkar vänskapsbegreppet och snart har ingen några verkliga vänskapsband.” Det här som uppfattades som ett urholkande av vänbegreppet kallades lite nedsättande för ”gillakulturen” med referens till gillaknappen på bland annat Facebook. I min forskning använder jag ordet gillakulturen mer neutralt för att beskriva det språkbruk, de tankar och de handlingar som går ut på att stötta andra över nätet. Gillakulturen kan sägas ha vuxit fram som en följd av den öppenhet man kan iaktta på mötesplatser på nätet, där användarna delar med sig av sina liv och tankar på ett sätt som vi normalt inte känner igen från rummet. Jag tror att vi kan se denna utveckling som en förlängning av människans behov av social närhet, av uppskattning från omgivningen och av att spegla sig i andra i sitt relations- och identitetsarbete.

Hur man tolkar uttrycken, både den öppna publiceringen och gillandet av densamma, beror sannolikt på hur man tolkar världen i övrigt. Även om det finns studier som sökt samband mellan användning av sociala medier och utvecklande av depression, finns det inga belägg för att sociala medier skulle skapa nedstämdhet, varken i klinisk eller i populär mening. Det viktiga är istället att fundera på hur de som tar illa vid sig när någon berättar något positivt tänker generellt, både på och utanför nätet. På många arbetsplatser och skolor leder normtänkandet till en hets att passa in och det är lätt hänt att individerna dras med. Det uppstår en skrytkultur som kan bli destruktiv därför att den inte tillåter samtal om svåra sidor av livet. Denna skrytkultur är alltså inte unik för nätet utan återigen måste vi tänka på hur vi uppför oss utanför nätet om vi vill förbättra samtalsklimatet på nätet.

Gillakulturen har alltså fått mycket negativ uppmärksamhet och ordet används mest i nedsättande syfte. Då

lyfter man ofta fram en idé om devalvering av positiva känslor – om man använder positivt laddade ord som vän, kärlek, älska, gilla onödigt ofta, riskerar begreppen att urvattnas och i förlängningen leda till mindre vänskap, mindre kärlek och så vidare. Dessa resonemang förs dock inte när det gäller hatiska uttryck och känslor. I de sammanhangen framstår riskerna som helt andra än att fenomen skulle urvattnas. Risken med att barn spelar mycket våldsspel är knappast att våldet devalveras och att barnen plötsligt inte längre förmår känna hat eller avsky. I de sammanhangen tänker vi mer i påverkanstermer. Det är dock fullt möjligt att detsamma gäller kärleksfulla uttryck och känslor.

Elza Dunkels

Uppgifter

17. Vilket av följande har enligt textförfattaren en helt annan innebörd i rummet än på nätet?

A Hatiska uttryck.

B Personliga bekännelser.

C Social närhet.

D Utebliven respons.

18. Textförfattaren är skeptisk till den kritik som har riktats mot känsloyttringar på nätet. I vilket avseende?

A Hon menar att uttryckt kärlek aldrig kan vara något negativt.

B Hon menar att den nedstämdhet som gillakulturen leder till är oundviklig.

C Hon menar att det demokratiska samtalet gynnas av att även negativa känslor uttrycks.

D Hon menar att argumentationen kring de olika känslouttrycken är inkonsekvent.

19. Enligt textförfattaren har det offentliga samtalet förändrats. Vilken betydelse har nätet haft för denna förändring, av texten att döma?

A Nätet har varit en utlösande och förstärkande faktor.

B Nätet har väckt känslor som tidigare inte har kunnat uttryckas.

C Nätet har gett upphov till ett större missnöje.

D Nätet har varit en dominerande och likriktande faktor.

20. Vilken av följande meningar är mest rimlig som fortsättning på textens nuvarande avslutning?

A Kanske är det så att ju mer hat och avsky man sprider, desto mer hat och avsky blir det i världen.

B Kanske är det så att ju mer hat och avsky man sprider, desto mer kärlek och gillande blir det i världen.

C Kanske är det så att ju mer kärlek och gillande man sprider, desto mer kärlek och gillande blir det i världen.

D Kanske är det så att ju mer kärlek och gillande man sprider, desto mer hat och avsky blir det i världen.

21. För en etta eller tvåa i innerstaden blir månadskostnaden högre om man hyr i andra hand än om man belånar och köper motsvarande lägenhet. Ett bostadsköp förutsätter dock en _____ på flera hundra tusen kronor. Samtidigt består halva boendekostnaden av _____, vilket kan ses som ett sparande.

A låneskuld – ränta

B skattereduktion – kapital

C avdragsrätt – reavinst

D kontantinsats – amortering

22. Det arrangeras ett särskilt spåranlagsprov för blodhundar, där hundens förmåga att följa även mycket svag _____ av människa bedöms.

A vittring

B impuls

C prägling

D indikation

23. Redaktionen var _____ i en stil som bäst beskrivs som kolonial: väggarna pryddes av foton från _____ i regnskogen, och ovanpå bokhyllan stod inramade bilder av legendariska _____ i kostym och fluga tillsammans med mystiska träföremål av olika slag.

A ekiperad – utflykter – arkeologer

B belägen – reportage – äventyrare

C garnerad – utgrävningar – storviltsjägare

D inredd – expeditionsresor – upptäcktsresande

24. Människor tar en mängd beslut såväl i den egna vardagen som i sina arbeten. Ofta sker detta grundat på magkänsla och _____. Men om man har ambitionen att fatta kloka och _____ beslut i affärsvärlden, så kan magkänslan skapa problem.

A instinkt – universella

B intelligens – formella

C intuition – rationella

D idealism – kontroversiella

25. Att _____ betesmark är en syssla som ger mycket tillbaka: ett vackert landskap, bra bete till djuren, ett ekonomiskt tillskott och en artrikare närmiljö.

A korrigera

B skandera

C makulera

D restaurera

26. Han _____ vidsträckta turnéer i Europa och Amerika och _____ sitt rykte som violinist genom sin aristokratiska stil och fina artistiska smak, samt genom sina mycket personliga Mozarttolkningar.

A tillbringade – ombesörjde

B utarbetade – förverkligade

C företog – befäste

D arrangerade – förvandlade

27. Nageltrång kan vålla en smärtsam inflammation som kan sprida sig in under tåns nagelplatta. Orsaken kan vara _____ nagelklippning i förening med för trånga skor.

A förfallen

B fördragen

C försummad

D förbehållen

28. En dominerande inställning bland såväl författarna själva _____ många forskare är att modernismen, den moderna litteraturens _____, alltsedan krigsförklaringen mot den borgerliga publiken har levt i ett inte bara _____ utan rent av antagonistiskt förhållande till den modernitet som rörelsen själv är oupplösligt förbunden med.

A som – flaggskepp – kluvet

B dels – parhäst – kärt

C och – ledstjärna – trivialt

D samt – moder – stört

29. Presidentens retorik är alltför osaklig och övertydlig för att han ska kunna betraktas som en skicklig talare. Samtidigt är han utan tvekan karismatisk. Han är den värsta _____ jag sett, och samtidigt den bästa.

A pedagog

B demagog

C mykolog

D dermatolog

30. Sedan slutet av 1990-talet används begreppet _____ särskilt om bedömning och utvärdering av en persons kompetens och kunskaper, oavsett hur dessa har _____.

A kvalificering – utvecklats

B validering – förvärvats

C relativisering – kategoriserats

D vidimering – dokumenterats

Twins and Religion

In a 2005 study, researchers analyzed reports on the religiosity of twins in adolescence compared with adulthood. The intent was to calculate, by means of a statistical model, the relative importance of genetic factors versus environmental influence at those two stages of life. For adolescents, they learned that genetics – in other words, dispositions for certain personality traits – accounted for only 12 percent of their religious identity, and a shared upbringing contributed 56 percent. (If you include a third category, which captures all the unique events that shape a twin's life, these three numbers add up to 100 percent.) Conversely, 44 percent of adults' religiosity could be attributed to genetics, and 18 percent had to do with their environment.

Question

31. What is the main point here?

A Genetic and environmental influences are equally important for people's religious attitudes.

B Personality factors are largely irrelevant to grown-ups' religious faith.

C Different factors determine people's views on religion during the course of their lives.

D Even twins tend to differ widely in their religious beliefs over time.

Rove Beetles

It's quite a ploy. Rove beetles blend seamlessly into army ant societies, but instead of helping out, they devour the young of their unsuspecting companions. The deceit is so successful that it has evolved independently in at least 12 parasitic rove beetle species – a phenomenon called convergent evolution. In each case, the beetles' entire body shape has evolved to resemble the army ants they prey on, and they smell and act like the ants too. The finding challenges arguments that different creatures would evolve if the evolutionary clock was started from scratch. Instead, it suggests that evolution may take similar and predictable paths whenever a certain scenario arises.

Question

32. What is implied here?

A The way in which various beetles develop is basically impossible to predict.

B It is likely that ants and rove beetles will eventually blend into one and the same species.

C The emergence of certain beetles appears to violate most evolutionary principles.

D The behavior of rove beetles shows the regular nature of evolutionary development.

Time

Humans, like creatures ranging from amoebas to elephants, come with built-in equipment for perceiving some aspects of time, such as the rhythms of night and day, and the turning of the seasons. What separates humans from other animals is that we dice it into units, even ones that go beyond what is perceivable, such as milliseconds, or that transcend our life span, such as millennia. In short, humans everywhere create and rely on time concepts – ideas about the nature of time.

But what are these time concepts? What is going on in the mind of, e.g., a speaker of Yupno, high in the mountains of Papua New Guinea, or English for that matter, when answering questions about the difference between yesterday and tomorrow? Recent research in cognitive science is uncovering a surprising answer. Across cultures, human time depends, in large part, on metaphor (a type of analogy or figure of speech) – in particular, on so-called conceptual metaphor, in which we think of something, in this case time, in terms of something else, in this case space. Thus, we build our understanding of duration, of time's passage and of sequences of events out of familiar spatial ideas such as size, movement and location. This basic "time is like space" metaphor appears to be universal – yet it also takes strikingly different forms from one culture to the next.

The puzzle of how humans are able to understand time is an ancient one. But only in the past century have researchers started to study time concepts with an empirical eye, by looking closely at the language people use to talk about time. Benjamin Lee Whorf, famous for his idea that the language you speak guides the way you think, keenly observed in the early 20th century that speakers of English and many other European languages talk of time as "motion on a space" and imagine time units as standing "in a row."

Whorf also claimed that the Hopi, a Native American tribe, conceived of time in their language without spatial metaphors. Later researchers showed that such metaphors are actually rampant in Hopi, just as they are in English. More remarkably, it turns out that *all* human cultures seem to treat time through spatial metaphors. Durations are talked about using words for size ("a short weekend"). Time's passage is treated as movement ("the week flew by"). Events are imagined as located at different positions on a path.

However, even as people of all cultures lean on spatial concepts for understanding time, exactly *which* spatial metaphors they use can vary. Take the future-in-front metaphor, found in English and many other languages (as in "the week ahead of us"). This metaphor was long thought to be universal, but in 2006 a striking counterexample was encountered in South America. In Aymara, a language spoken in the Andes, many phrases actually suggest the opposite metaphor. For example, the expression "a long time ago" could be loosely rendered in Aymara as "a lot of time in front."

For the Aymara, knowledge acquired through visual perception is taken to be certain and reliable. It is of utmost importance to communicate facts and stories by grammatically marking whether what is being said has been seen directly or learned from another source. For example, they can tell whether last year was dry or wet – they saw it with their own eyes. But how next year is going to be is anybody's guess – nobody has seen it. The known past is therefore conceived as being visually in front of them and the unknown future out of view behind them.

Elsewhere, divisions between past, present and future are made in other ways. In Pormpuraaw, an Aboriginal Australian community, past and future are determined by cardinal directions, with past times to the east and future times to the west. In Yupno, the future is uphill and the past downhill. These different spatial metaphors reflect different cultural preoccupations, such as the mountainous landscape Yupno speakers call home.

Although all cultures make use of time-as-space metaphors, a skeptic could counter that spatial metaphors might merely be used for *communicating* about time; maybe in the privacy of our own minds, metaphors fall away. In fact, people draw on space when reasoning about time in all kinds of situations and even when all by themselves.

The human reliance on spatial metaphors for abstract thinking may have deep evolutionary roots and is not likely to change anytime soon. The particular metaphors we lean on, however, are a product of culture and are much more malleable. Consequently, new spatial metaphors for our dearest abstract concepts will almost certainly enter the picture as our culture evolves.

Kensy Cooperride & Rafael Núñez,
Scientific American Mind

Questions

33. What is claimed in the first paragraph?

A Humans and other animals apparently share the same notion of time.

B Some animal species are more dependent on time than others for survival.

C All animals are genetically programmed to sense the passage of time.

D Evolutionary pressure explains the significance of time for all animals.

34. Which of the following statements about the human conception of time is true, according to the text?

A It is due to our inability to visualize time in concrete terms.

B It is closely related to our ideas about spatial dimensions.

C It proves that time and space are psychologically identical.

D It tends to use the same expressions in all languages.

35. What is said about Benjamin Lee Whorf?

A He was the first to focus on time from a human perspective.

B He argued that all languages use spatial metaphors to express time.

C He pioneered research into Native American languages.

D He stressed the strong influence of linguistic patterns on thought.

36. What, according to the text, is the key factor underlying the Aymara view of the past and the future?

A Whether a particular event is personally experienced.

B Whether facts derive from reliable or unauthoritative sources.

C Whether events are located in the distant past or the near future.

D Whether what is told is regarded as fact or fiction by listeners.

37. What can be concluded about the relationship between time expressions and culture in different languages?

A No clear connection exists between spatial metaphors and the cultural contexts of specific languages.

B The inventory of time expressions is likely to resist the influence of cultural changes.

C Cultural features may account for the emergence of time expressions in individual languages.

D The current linguistic link between time and space is unlikely to be of lasting duration.

Meat

Appetite for meat is growing as the developing world becomes more prosperous. But meat – especially beef – can be polarizing, on health, environmental and ethical grounds. Chicken outpaced beef in the United States in 2010. Per capita beef consumption in the U.S. peaked in 1976 at 91.5 pounds a year; it has since fallen more than 40 percent. Argentina's famous appetite for beef has fallen because of cholesterol consciousness and economic downturns. In countries where meat is a newly affordable option, animal protein is a boon, not a debate.

Question

38. What is implied here?

A Eating meat is becoming increasingly controversial across the globe.

B Chicken has been more popular than beef among Americans since the late 20th century.

C The world market price for beef has reached an all-time low.

D Attitudes to meat in parts of the Western world are less positive today than a few decades ago.

Dalits

The National Dalit Memorial and Green Garden, which opened recently, stands out. It is dedicated to the historically oppressed Dalit community and was commissioned by one of the few Dalit women to rise to power in India: the former chief minister of the state of Uttar Pradesh, Mayawati. Dalit is a modern term for a wide cluster of social groups who were historically the lowest of India's castes – shunned, marginalized and even considered a source of contamination. Historically, being a Dalit – it has replaced the ugly word "untouchable" – triggered social practices intended to segregate and exclude. Though caste-based discrimination is illegal under the Indian Constitution, the social and legal reality is far more complex.

Question

39. What is implied here?

A India has taken measures to come to grips with social inequality.

B Dalits have seen great changes in their everyday treatment by fellow Indians.

C India is still officially governed by its historically rooted caste system.

D Dalits are a socially close-knit group of people, who tend to keep to themselves.

Awe

Through a representative national survey, a study led by researcher Paul Piff ascertained that people who report feeling awe more often are, in fact, more generous. When given raffle tickets and offered the chance to donate some, those who frequently felt awe gave away more tickets. Then the researchers conducted four experiments in which they induced awe in some participants and other emotions such as pride or amusement in others. They evoked awe through videos of breathtaking natural scenes and by taking subjects outside to gaze upward at towering eucalyptus trees. In every case, those who experienced awe behaved in what psychologists call a more "prosocial" way, being more helpful or making more ethical decisions. By making us feel like a small part of something grander, the authors suggest, awe shifts our attention from our own needs to those of the greater good.

Question

40. What is said here?

A Happy people generally behave in a more generous way than unhappy people do.

B Exposure to grandiose scenery may lead some people to behave more generously.

C Generous people tend to be more outgoing and more often engaged in social activities.

D Awe, pride and amusement are three human emotions associated with similar behavior.